

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm
ku.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande
SOU 2015:88 Gestaltad livsmiljö
En ny politik för arkitektur, form och design

Sammanfattning

Statens fastighetsverk (SFV) ser positivt på att regeringen tar initiativ till att förnya arkitektur- form- och designpolitiken. Dagens samhälle står inför nya utmaningar som kräver nya mål, angreppssätt och åtgärder. Det är därför angeläget att arkitekturens, formens och designens värde och betydelse för en hållbar samhällsutveckling lyfts fram. SFV instämmer i betänkandets perspektiv att se arkitekturpolitiken som en dynamisk process och att se vad arkitektur, form och design *gör* eller kan åstadkomma. För att politiken ska få genomslag och nå framgång krävs bland annat tydligare krav på uppföljning. För att implementera politiken inom den statliga verksamheten krävs också konkreta styrmedel genom tydliga instruktioner respektive ägardirektiv till statliga myndigheter och bolag. SFV är positiva till att en samverkande funktion tillsätts bland de statliga myndigheterna men anser att dess hemvist behöver utredas vidare. SFV delar uppfattningen att en utvecklingsfond kan vara ett sätt att stödja utvecklingsinsatser inom arkitektur, form och design. SFV delar också uppfattningen att kompetensen inom offentlig upphandling behöver höjas. SFV:s verksamhet består till stor del av förvaltning och utveckling av kulturmiljöer, där arkitektur och form är naturligt integrerade i arbetet. Därför saknar SFV kulturmiljöarbetet och den redan byggda arkitekturen i utredningen. SFV menar att den helhetsbilden är nödvändig för att belysa begreppet gestaltad livsmiljö. SFV ser fram mot en dialog i det fortsatta arbetet med betänkandet.

2. Politiken för arkitektur, form och design sedan framtidsformer

SFV delar utredarnas uppfattning att nuvarande arkitekturpolitik inte alltid fått önskad genomslagskraft i sin tillämpning. Målstyrning och uppföljning har inte genomförts i nödvändig utsträckning.

6. Nya mål för arkitektur, form och designpolitiken utifrån perspektivet gestaltad livsmiljö

6.2.6 Nationella mål kulturmiljöarbetet

De nya målen för gestaltad livsmiljö bör tydligare kopplas till de nationella målen för kulturmiljöarbetet. Inom SFVs primära arbetsområde, att "bevara, använda och utveckla" kulturmiljöerna, finns ett stort behov av det stöd som en politik för arkitektur, form och design kan ge.

6.4 Förslag till nya nationella mål för arkitektur-, form- och designpolitiken

SFV tillstyrker förslag till nya nationella mål för arkitektur-, form- och designpolitiken. SFV oroas dock av att det nuvarande målet som berör

kulturhistoriska värden föreslås att strykas. SFV anser att kulturmiljö som begrepp är väsentligt att lyfta fram då arkitektur och form bygger på, men också utvecklas och inspireras av, traditionellt hantverk och byggnadstradition.

7. Myndigheten för Gestaltad livsmiljö

7.3 Förslag till ombildning av Arkdes till Myndigheten för Gestaltad livsmiljö

SFV anser att den nya myndighetens ansvar för målstyrning och uppföljning av politiken för arkitektur, form och design är en av de viktigaste frågorna i betänkandet. Hur uppföljningen ska ske behöver formuleras tydligare och konkretiseras i det fortsatta arbetet.

7.3.1 Samlingarnas tillhörighet

SFV:s uppfattning är att samlingarna bör ligga kvar inom den nya myndigheten. Samlingarna stärker den nya myndighetens utställningsverksamhet och betydelse som mötesplats. De har en viktig pedagogisk funktion genom att sätta framtidens planering, arkitektur och form i sitt historiska sammanhang och stärker myndighetens kontinuitet och bredd. Samlingarna är en tillgång och resurs för den nya myndigheten, och inte ett hinder.

8. Det offentliga och insatser inom arkitektur, form och design

8.5.1 Förslag till riksarkitekt med Statens fastighetsverk som särskilt ansvarig

SFV är positiva till inrättandet av en funktion som ska verka för att driva på utvecklingen av och diskussionen om gestaltad livsmiljö och arkitektonisk kvalitet inom statligt fastighetsägande och förvaltning. Uppdraget ska främst ses som en funktion och inte som en enskild person med en tjänstetitel. SFV anser att det är viktigt att funktionen får rätt förutsättningar för att kunna nå effekt. Det är också viktigt att funktionen ges en oberoende ställning. Funktionens form och hemvist behöver därför utredas vidare. Placering av funktionen på SFV kan försvaga möjligheten till samordnade insatser med de statligt ägda bolagen. Det finns även en risk för intressekonflikter med tillsyns- och tillståndsmyndigheter både generellt och i enskilda ärenden.

8.5.1 forts. Uppdrag till SFV att verka för att projekttävlingar används i upphandlingar

Upphandlingar är en nyckel till kvalitet inom det offentliga byggandet samt inom form och design. SFV ser inte LOU som samma hinder som utredningen gör. Det är hanteringen av LOU och upphandlingskompetensen som behöver förbättras. Tävlingar har generellt ett svagt stöd i LOU och regelverket för projekttävlingar och parallella uppdrag behöver förtydligas.

8.5.2 Samverkan mellan statliga byggherrar och förvaltare

SFV instämmer i att Samverkansforum är en viktig arena för samverkan mellan statliga byggherrar och ser positivt på att stärka och utveckla denna samverkan. SFV:s uppfattning är att samverkan i informella nätverk och forum är en framkomlig väg för att även nå statliga bolag.

8.5.4 En fond för stöd till utvecklingsinsatser inom arkitektur, form och design
SFV anser att en fond för stöd till utvecklingsinsatser inom arkitektur, form och design är ett bra förslag. Det är betydelsefullt att fonden utgör en kontaktyta för samverkan mellan näringslivets aktörer. För att skapa en god gestaltad livsmiljö behöver kreativt nytänkande uppmuntras vilket kan ske inom fondens verksamhet.

8.5.8 Större satsningar på grön innovation och miljöteknik
SFV delar uppfattningen att gröna innovationer och miljöteknik bör ges större plats i en ny politik för arkitektur, form och design.

8.5.9 Statliga myndigheters ansvar att ta fram särskilda program för arkitektur, form och design.
SFV anser att Samverkansforum kan utgöra en värdefull plattform för samarbetet mellan myndigheterna och de statliga bolagen. Övergripande program inom området bör tas fram i denna samverkan. Projektspecifika program och riktlinjer bör dock tas fram av respektive myndighet.

8.5.14 Införande av wild card-systemet
Att ge utövare i etableringsfasen större möjligheter att erhålla uppdrag vid offentliga upphandlingar, inbegripet tävlingar, är möjligt redan idag. Det är i stor utsträckning en tillämpningsfråga av LOU. Det innebär samtidigt ett risktagande med offentliga medel att ge mer oprövade aktörer möjligheter att etablera sig genom offentligt finansierade uppdrag. Detta leder ofta till höga krav i upphandlingarna, exempelvis referenser på genomförda projekt. Att särskilt gynna unga utövare kan betraktas som en form av åldersdiskriminering och är inte möjligt. SFV ser dock positivt på direktiv som bidrar till möjligheten att öka mångfalden inom offentlig upphandling och bidra till att nya aktörer ges möjlighet att etablera sig.

9. Höjd kompetensnivå inom offentlig upphandling

SFV anser att de föreslagna åtgärderna i kapitel 9 som helhet är verkningsfulla och svarar mot utredningens uppdrag. SFV:s erfarenheter är att hela organisationen ska vara medveten om upphandlingens strategiskt avgörande roll för att nå högre kvalitet. Vidare behöver organisationen ha tillgång till upphandlingskompetens i form av professionella upphandlingsspecialister med en strategisk position samt av sakkunniga specialister inom respektive ämnesområde. En generell svaghet är att erfarenheter och analyser av genomförda upphandlingar sällan tillvaratas i nya upphandlingar. SFV anser även att marknadsanalyser och dialog med marknadens aktörer är betydelsefulla för att uppnå rätt kvalitet till rätt pris.

9.8.1. Samverkan mellan myndigheter

SFV delar utredningens bedömning att Upphandlingsmyndigheten bör ha god kunskap och kompetens inom upphandlingar som gäller arkitektur, form och design.

9.8.2. Utbildning av myndigheternas inköpare

SFV delar utredningens bedömning att kompetensen behöver stärkas hos myndigheternas inköpare genom relevant utbildning med inriktning inom gestaltad livsmiljö.

9.8.3. Metodstöd för kompetensuppbyggnad kring upphandlingsformer som underlättar inriktning mot kvalitet

SFV anser att kvalitetsaspekterna måste utvecklas till ett operativt kvalificeringsverktyg av företag och utgöra en grund för relevanta och tydliga kvalitetskriterier vid anbudsutvärdering.

9.8.6. Forum för möten mellan inköpare och leverantörer

SFV delar utredningens bedömning om att ett forum för möten mellan inköpare och leverantörer är konstruktivt.

11. Lagstiftning och andra styrmedel

Eftersom många frågor i betänkandet berör samhällsbyggnad och stadsbyggnad är det en brist att Boverket med sin centrala roll inom detta politikområde behandlas så kortfattat i utredningen.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektör Björn Anderson med kulturavsspecialist Rein Matson som föredragande. I ärendet har även kulturavsspecialist Anders Bodin, gruppchef Lenka Medin, gruppchef Daniel Biazzi, gruppchef Torun Hammar samt upphandlingsspecialist Marianne Parke medverkat.

Björn Anderson
Generaldirektör